

roedheid, waarheid, idylliciteit. Lange den — evolutie is het — zou de mensheid Koninkrijk Gods g voor dit nieuwe menschen zoo in zekere het Godsgeest aan zijn luister ontel licht van „het alleen uit een zeur it onbedachtzaam, werd betrekkelijk ring werd. Hij zelf ring, min of meer d God bijna gelijk o werd de theolot en de godsdienst tijde, als onze beiet als Openbaring

leilige, de nat n de Oppermacht, n menschen gepaard waardigheid. Deze collectief te be van ons idealisme ruitgang, wanneer scholijk leven be betere menschen gste beter dan al penbaart zich het steden, die men toe heeft zich onze openbaard in den e beschouwen als een paradox en en vlotte stelling, urlijke verdorven en als een wereld-oortreffelijke ver danks de verwer i voor het eeuwige oals het Romein k, geheel verwer lergang gedoemd, ar in den hemel

igheid, de onver beschouwing van de baan vrij komt en zoo sterk duog heeft voor de igen God en Zin ereld en ons vereste de harmonie dden en verwach een uiteindelijk tag aan het slot, p de tegengesteld zal juist daarom e nog iets anders

van gedaante zijn, banden van het van het eeuwige rij in 't eeuwige, e uitdrukking — gen wij naar de m de verwerkelij f. Ik onderscheid zie, zooals ik in zich in de werke m de eene vorm

tar ook het moel traag, de onstelp inkrijk Gods, de in de wereld. In Johannes heb ik nijn jongensjaren met rust laat. Ik lan toen ik twaalf Het doet mij een toessingh er oven i de Oud-Christe orstellingen van izondjarig rijk en ons niet vinden, cht — terugtrekt ds Oordeel in de ijk, dat geestelijk den ook aan kos een Openbaring van al onze be et doel van onze wentelen zonder oals voortduren l : zoo ook een l n kan, een Dwang r geldt zeker het t niemand kent zeker mogen wij zal komen, dat dan eerst besiet, od daar is. Maar gen, die wij zelfs it is echter voor

rde voor de ken de vrijzinnigen

IV, blz. 619. penbaring van Jo en vooral escha en g d aan de v rind Gods.

breed kan ingan, a koninklike eociale te verwerps te zonder eenig

van dezen tijd. Alsmede een goede illustratie bij een vroe ger hier door mij gegeven betoog, dat de ideeën van Otto, Barth, etc., het tusschen vrijzinnigheid en Calvinisme openliggend terrein niet zullen kunnen annexeren voor Calvin.

Over het geval-Obbink.

Zeg mij, welke knipsels gij spaart, en ik zal u zeggen, wat voor een menschen gij zijt.

Er zijn menschen, die zelf niet veel inbrengen tegen een opponent, maar die dan een knipselverzameling aanleggen van min of meer vijandige uitspraken van opponenten, hunne opposanten. Waaruit zij dan te gelegener tijd putten, opdat anderen voor hen zeggen wat zij zelf niet weten te verklaren. Soms is de spaarbank der knipsels cooperatief, soms in eigen beheer. Voorbeeld van eerste knipselspaarbank is de bloemlezing, die naar Santpoort welwillend is overgebracht, en van laatste genoemde is een exemplaar te Apeldoorn. Beide banken paren zich in het sparen tegen mij, en tegen misschien nog wel een paar lieden.

Wie daarvan psychologische studie maken wil, verzame niet in overweging te nemen, dat soms de aanvulling der knipselsafe voor militaire doeleinden, alsmede de lediging ervan in het uur, dat een geestelijken aanvalsestrijd heeft te openen, samenvalt met een oproep tot aansluiting van een anti-oorlog-bond. Dewijl het militarisme uit den boeze is. En waarom is het zelf uit den boeze? Omdat het zoo dom en zoo goddeloos is — in Vraagpunten van den dag mag men zulke woorden bezigen, schoon het verlot éénzijdig is, d.w.z. alleen voor conventiebrekers gegeven — ik herhaal: omdat het militarisme zoo dom en zoo goddeloos is, te vechten met krachtmiddelen, en daarmee alleen. Hoe kan nu een tour de force ooit een rechtswaardig oplossen? En wat wil een dom getal? Een getal is dom; zie maar de eerste Driestar van „Woord en Geest“. En daarom is het dom, soldaten lijven te sparen.

Ik zeg: zoo redeneert men soms in hetzelfde oogenblik waarin men knipselverzamelingen aanlegt. Aan eenvoudige menschen komt zulks voor een innerlijke tegenstrijdigheid te zijn een strijdmanier coram Deo, die men wil verachten en doen en helpen verachten voor het terrein van soldaten en overheden. Maar eenvoudige menschen moeten wel eens meer wachten op een oplossing.

Ter zake. De knipsel-spaarbankbeheerders tegen K. S. hebben ook een knipsel-Obbink bewaard. Een knipsel, gemerkt Obbink. Natuurlijk durft geen enkel van die knipsellieden zakelijk spreken, in een krant of zoo, over des zelfs objectieve waarde. Het knipsel is alleen maar in 't gebruik nuttig — dum-dum fogels behooren slechts in den zintuiglijk-waarnemenaren oorlog tot de verfoeilijkheden van het ancien régime. Daarom wil ik enkelen knippers naast het getuigenis van ds J. C. Ruffmann, onlangs hier gepubliceerd, ook nog ter bedachtzame overweging aanbieden, wat ds v. d. Meulen, het gelaat gekeerd naar Santpoort, opmerkt in „Driebergische (Soester, etc.) Kb.“:

Wat denkt u van deze zinnen:

„Ds S. houdt er van, de dingen op hun kop te zetten.

De horens onder de oogen.

Niet zooals het behoort, maar zooals hij het goed vindt.

„De mensch, die hier z'n oude natuur, op den troon“ (cursivering van mij).

Om dat rechtvaardig (!) en liefelijk (!) oordeel te staven haalt Ds J. enkele getuigenissen van buitenstaanders aan.

Hij durft het aan (in een noot, Prof. Obbink als getuige op te roepen.

Nu, ongelukkiger getuige, in dit opzicht, kon hij al niet noemen.

Prof. O. heeft zich in zijn homing tegenover Ds Sch. onsterfelijk geblameerd.

Laat me even in herinnering brengen wat Dr Hooijkans (vrijzinnig) schreef in het „Alg. Handelsblad“: „Indien Prof. O. op deze brieven doelde, misleidt hij zijn lezers. En dat mag zelfs hij niet doen, zom ten minne koste, als ten koste van de Gereformeerde „Reformatie“, die Z. Hooggeleerde daarop ook al vergeefs gewezen heeft.”

Wie van de zaak O. het allermeeste zwijgt, heeft daarmee voor Prof. O. het allerbeste gezegd.

Moet nu een onwaardige zinsnede van Prof. O. dienen, om ter zake onkundigen te overtuigen van de strijdwijze van Ds Sch.?

Zoo men wil, kan men nu een knipselsafe reserveren tegen v. d. M. Een begin is er al in de Schrifturen van dr J. G. Geelkerken. Althans tegen de v. d. M.'s in het algemeen.

Als ik soms de vrienden van Santpoort (en Omme landen) en van Apeldoorn daardoor op visite krijgen kan, wil ik gaarne beloven, in hun belang ook te gaan sparen. Er komt vast nog wel wat meer los, al zou ik ook vandaag de pen neerleggen.

Overigens is er nog wel iemand, die van prof. Obbink iets te hooren kreeg (b.v. dr Geelkerken in zijn vóór- Asserperiode) of van den Heer J. J. v. d. Schuit (b.v. ds Jaspers, toen hij nog niet bekend was, wel te verstaan).

Hetgeen volstrekt niets zegt behalve dan voor eigenaars van dergelijke knipselvoorraden. Het zegt hun: wat dunkt u van den oorlog? En van zijn manier? En wat dunkt u van uw eigen autoriteiten?

Magnetiseurs.

Prof. dr H. H. Kuyper schrijft in „De Heraut“:

Wat nu ten slotte de eerste ons gestelde vraag betreft, of deze magnetiseurs metterdaad over zulke genezende krachten beschikken, zooals de ervaring, zegt men, leert, is het antwoord daarop moeilijk te geven. Het geldt hier een medische kwestie, waarover een theoloog eigenlijk niet oordeelen kan en die daarom ook buiten het terrein van een kerkelijk weekblad ligt. Toch willen we onzen lezers in zoverre ter wille zijn door hier over te nemen wat een Christelijk doct. Dr J. H. Haverkate, hierover in de Christelijke Encyclopaedie schreef. Dr Haverkate nu meent, dat dit magnetiseeren of strijken in hoofdzaak berust op hypnose en suggestie. Wanneer een magnetiseur een patiënt behandelt en met zijn hand over of langs diens lichaam strijkt, geraakt de patiënt, zegt hij, dikwijls in een toestand van hypnose: soms is deze zoo licht, dat noch de magnetiseur, noch de patiënt, noch de omstanders er erg in hebben, maar dikwijls ontstaat ook een zeer duidelijke hypnotische toestand. In zulk een toestand is de patiënt zeer vatbaar voor suggestie en gelooft vast in de genezing, die de magnetiseur voorspeld heeft. Op deze wijze nu kunnen metterdaad allerlei geestelijke afwijkingen, die men bij zenuwpatiënten aantreft, genezen worden. Maar hij gaat nog verder: op deze wijze, zegt hij, kunnen ook dikwijls de lasten en klachten, die een lichamelijke afwijking veroorzaakt, geheel of gedeeltelijk weggenomen worden. Zelfs kan het voorkomen, dat de lichamelijke afwijkingen door het psychische middel der suggestie genezen. Zoo sterk is de invloed van „menschen geest op zijn lichaam. Zooals ook omgekeerd, wanneer men in hypnose iemand onder de suggestie brengt, dat hij zijn hand brandt aan een koud voorwerp, dientengevolge brandblazen op zijn hand kunnen ontstaan. Maar meestal kan de magnetiseur alleen de lasten (of pijnen) eener lichaamskwaal wegnemen, terwijl de kwaal zelf blijft bestaan of zelfs erger wordt. Zoo kan een magnetiseur iemand bijv. wel bevrijden van de pijnen door een kankergezwell veroorzaakt, maar het kankergezwell zelf blijft. En de patiënt, die nu meent, genezen te zijn, laat zoo het oogenblik voorbijgaan, waarop hij nog door een operatie zou te helpen zijn.

Dat dit magnetiseeren of strijken in bepaalde richting succes kan hebben en tot genezing kan leiden, erkent Dr Haverkate, maar hij meent toch het magnetiseeren van patiënten door leken d.w.z. niet-medici te moeten afziden. In de eerste plaats omdat, door te veel op de hulp dezer magnetiseurs te bouwen, men het meest geschikte tijdstip voor een doeltreffende geneeswijze kan laten voorbijgaan, vooral wanneer zooals bij kanker een snel operatief ingrijpen alleen redding zou kunnen brengen. En in de tweede plaats omdat het niet raadzaam is, zich door een onbekend persoon te laten magnetiseeren (of hypnotiseeren) daar de magnetiseur een grooten invloed krijgt op den patiënt en hiervan wel eens misbruik gemaakt is door zedelijk laag staande personen, die zich uitgaven voor magnetiseur. Met dit oordeel kunnen we wel instemmen. Alleen zouden we willen opmerken, dat er personen zijn, ook leken, die in zeer bijzondere mate over zulk een magnetiseerende (of hypnotische) macht beschikken en er dan oogen bezwaar behoeft te bestaan om van die kracht die ook een gave Gods is, gebruik te maken, hetzij bij geestelijke hetzij bij lichamelijke ziekte-toestanden, zelfs al werd in dit laatste geval alleen de pijn, niet de kwaal zelf weggenomen; mits dit geschiedt in overleg en onder toezicht van een doct. en met zekerheid heeft, dat zulk een magnetiseur dezen invloed niet misbruiken zal. Het bezwaar, dat men, omdat de behandeling van zulk een magnetiseur een tijdlang de lasten en pijnen van zulk een kwaal wegneemt of verlicht, daardoor het juiste tijdstip zou laten voorbijgaan om operatief in te grijpen, zou daardoor ondervangen worden.

Ondertusschen erkent Dr Haverkate dat door de hypnotiseerende en suggestieve verklaring van dezen genezenden invloed, dien de magnetiseurs in sommige gevallen uitoefenen, toch niet alle verschijnselen van dit „magnetiseeren“ verklaard kunnen worden. Wel is de voorstelling, die Dr Mesmer indertijd gaf, alsof men de zieken genas door het zoogenoemd dierlijk magnetisme, d.w.z. door middel van magnetische stroomingen, die van het lichaam van den magnetiseur uitgingen — vandaar de naam magnetiseur — wetenschappelijk onjuist gebleken, omdat magnetische verschijnselen bij een levend wezen onbekend zijn. Maar de wetenschappelijke onderzoekers hebben wel gewezen op proeven, waaruit zou blijken, dat de eene persoon op den anderen toch invloed kan uitoefenen door strijken met de hand, zonder dat daarbij van suggestie of hypnose sprake zou wezen. Men zou door dien geheimzinnigen invloed bijv. een bepaald deel van het lichaam ongevoelig kunnen maken. Maar over de verklaring en betekenis dezer proeven zijn de geleerden het niet eens. Het laatste woord over de krachten of invloeden, waarover deze magnetiseurs beschikken, is dus nog niet gesproken.

Het Friesch kerktaal?

Prof. Gyzzeide schrijft in „Noord-Holl. Kbl“:

Is het mogelijk het Friesch tot kerktaal te maken? Die vraag valt in verschillende andere uiteen.

Men kan haar zoo stellen: leent de Friesche taal er zich toe om kerktaal te zijn? In beginsel natuurlijk even goed als iedere andere taal. Maar in de praktijk valt het op, dat de Fries, die over geestelijke onderwerpen schrijven gaat, voortdurend Hollandsche woorden bezigt en dien een Frieschen vorm geeft. Misschien hangt het daarmee samen, dat we op Friesche dorpen wel eens tegenzin hebben ontdekt tegen het overvloedig bidden in het Friesch, men hoorde er iets minder eerbiedigs in. Dat heeft ook een geschiedenis. Staat men b.v. de Acta der Particuliere Synoden op, gelijk die door Reitsma en Van Veen zijn uitgegeven, dan bemerkt men dat de acta der

Friesche Synodes in het Nederlandsch zijn gesteld, maar die van de Groningsche in het Groningsch. Op dit oogenblik schijnt in elk geval de Friesche taal nog niet gemakkelijk als kerktaal dienst te kunnen doen. Daartoe zou een Friesche ouderling b.v. in het openbaar vloeiend in het Friesch over geestelijke onderwerpen moeten kunnen spreken, gelijk hij het nu in het Nederlandsch doet.

Maar er is nog een ander praktisch bezwaar. Waar wonen de Friezen? Waerlijk niet alleen in Friesland. Er is misschien geen provincie, die zooveel van haar ingeborenen naar andere gewesten, naar de groote steden zendt, als juist Friesland. Een stad als Amsterdam is vol Friezen. Waar spreekt men Friesch? Zeker niet in de Friesche steden. In het algemeen op de Friesche dorpen en dan nog met allerlei verschil van dialect. Maar op ieder Friesch dorp wonen menschen, die althans geen Friesch spreken, het hoogstens verstaan. Het Friesch als kerktaal zou dus beteekenen, laten we zeggen Friesche diensten in vele, wellicht de meeste Friesche dorpen, met de noodzakelijkheid om daarnaast Nederlandsche diensten te houden. Verder Friesche diensten althans in onze meeste groote steden. En dat alleen voor menschen, die in hun groote meerderheid even goed, zoo niet beter een Nederlandsche dienst kunnen volgen.

K. S.

Rectificatie. Verleden week stonden onder een noot, behoorende bij het artikel van dr Hooijkans uit „De Stroom“ de initialen K. S. Ze zijn daar waar schijnlijk verdwaald van overgebleven zetsel. In elk geval moet ik even mededeelen, dat die noot niet van mij, maar van Dr Hooijkans zelf is.

K. S.

BOEKBESPREKING.

„Lustrum-Almanak“ van het Studenten-corps „Fides Quaerit Intellectum“ voor het jaar 1920.

Kampen. — Drukkerij G. Bos.

De Kamper Almanak is dit jaar eenigszins over don tijd. Maar het is lustrum geweest, en dat verontschuldigt veel.

Het corps heeft een al te bescheiden redactie. De wonderdadtige spreuk: „Even tijd voor 'n Caravella“, behoort nog niet ontleed te worden (gelijk zulks, terecht, dezer dagen is geschied), als symptoom in den alval der tijden, en als hulpmateriaal in derzelver psychologie, om terecht afgevezen te worden als inspireerd model voor den waarlijk op een eerste pagina's te treffen spreuk: „Even tijd voor den almanak“. Want de almanak heeft recht op meer tijd, dan hij zelf vraagt. G(corps) & A(lmanak) is toch voordeeliger?

Van de illustraties — natieve kinderen en recensenten beginnen daarmee en belijden het ook — noemen we een zeer goed, en voorzover ik weet, verach portret van prof. Honig. Eveneens een sprekende foto van dr J. J. Esser, aan wien ds Wiersinga van Weesp een warm, en verdiend, woord heeft gewijd. Voorts de senaat, een foto van wijlen den heer T. Barkema, eertijds theol. stud., en een teekening, die bedoelt „een symbolieke weergave“ te zijn „van de verschillende zijden, van welke één persoon zich kan laten zien, en tegelijk van de verschillende persoonlijkheden, die in 't algemeen te zien zijn“. Ik heb letterlijk geciteerd, want dat is het veiligst als men een terrein betreedt, waarop men zich onbekwaam voelt. Gelijk in dezen het geval bij mij is. Alleen belijd ik grooten eerbied voor de praestatie. En ook voor de praktische verzoening tusschen sabelliaansche en arianische vagaties van den geest.

De almanak van Fides heeft dit jaar enkele bijzonderheden. De verzameltitel „Farrago“ of „Mengelwerk“ of iets anders van dien aard, is thans vervangen door „Mozaiek“. Hetgeen tot nadenken stemt. Het mozaiek is dozen keer uit niet al te veel inlegstukken geconstrueerd; ik weet niet, of dat ligt aan de productiviteit van den geest, dan wel aan de inhoudsmaat van het boek. Gezien het aantal van de menschen, en de voortbrengselen van vroeger jaren, neig ik tot de laatste, tevens vriendelijkste, mogelijkheid van oplossing. Het „Mozaiek“ is trouwens goed. Bijzonder goed lijkt me een opstel „Eenige Gedachten over Tijd en Eeuwigheid“. De schrijver toont ook met de polemiek dezer dagen gerekend te hebben. Vox geeft vier verzen, die mij, evenals het sluitstuk van K., bijzonder toespreken. Van d. Gr. te K., blijkbaar denzelfden, die ook de symbolieke teekening gaf, is er een opstel „De goede koning“, „Land is de Chr. romanschrifverij, de koning is de Chr. critiek“. Een heet hangijzer, vooral sedert iemand in een ethisch blad, dat zelf den vijver met visch van „allerleij“ aard pleegt te vullen, het goed-gevonden heeft, den recensent ¹⁾ überhaupt te noemen den „bekvisch“, „naar aanleiding“ van het fenomeen van geziden naam dragenden visch, die enkel bek is, en uitspat, zoodra hij uit zijn eigen water gehaald wordt. Een treffende vergelijking, die me herinnerde aan enkele fata van genoemd blad; en die me voorts hier in deze recensie van de recensie onzer recensies noopt tot voorzichtigheid. Gelukkig verdraagt zich hiermee de oprechtheid mijner verklaring, dat ik het opstel met vreugde las. En dat men te Kampen actueel is, blijkt uit „Jets over Gösta Berling“. Orienteerend, duidelijk, en ten aanzien van de schrijfstijl niet eens „bekvisch“-achtig, want de waardeering is groot genoeg.

Overigens heeft deze almanak een bijzondere attractie door de verslagen van het gevierde lustrum; zij zijn in alle toonaarden gezet, die men voor zulke verslagen maar bedenken kan. De pen des tekenmeesters heeft ook haar bijdragen gegeven; en, zooals gewoonlijk, zeer goed. Al de luim van het lustrum weegt niet op tegen den volkomen ernst der openingsrede, zoodat men veilig zeggen kan, dat het lustrum een ernstig feest geweest is. En dat de houding van F. Q. L. inzake de G. S. B. een eerste offici-

¹⁾ In dit ethisch orgaan was sprake van „den“ recensent, in het algemeen. De S. R. C. — die zelf ook recensenten heeft — was zoo vriendelijk tegenover zichzelf, en zoo onvriendelijk tegen de Keck, te beweren, dat het treffende bekvisch-verhaal sloeg op de kerkelijke heeren. Maar dat is niet juist.